

Herinneringsmonumenten

De Steeg

Anita Matser

75 JAAR
VRJHEID

Plaquette in het gemeentehuis

Arnhemsche courant 7-5-1946

zijn geworden van oorlogsgeweld.

De gedenksteen is onthuld op 4 mei 1946 in het vroegere gemeentehuis aan de Hoofdstraat 8 in De Steeg. Ambte-

De plaquette in het gemeentehuis aan de Hoofdstraat 3 in De Steeg is opgericht ter herinnering aan vier ambtenaren van de gemeente Rheden die slachtoffer

De tekst op de plaquette:

AAN DE PLICHTSGETROUWE AMBTENAREN
DER GEMEENTE RHEDEN
J.A. TER HAAR HOOFD DER POLITIE
OVERL. 15 MEI 1945 TE ERFURT
A.J. DEN HARTOG
LERAAR HANDELSAVONDSCHOOL
OVERL. 7 JAN. 1945 TE NEUENGAMME
H. DE LANGE
AMBTENAAR DISTRIBUTIEDIENST
OVERL. 17 JANUARI 1945 TE DACHAU
W.G. VAN ZWET
LEIDER DISTRIBUTIEDIENST
OVERL. 18 NOV. 1944
TE LADELUND
DIE ALS SLACHTOFFER ZIJN GEVALLEN
TIJDENS DE DUITSCHE BEZETTING
VAN ONS VADERLAND IN 1940-1945 NADAT
ZIJ TAL VAN IN NOOD VERKEERENDE
PERSONEN HADDEN GEHOLPEN
EERE ZIJ HUN NAGEDACHTENIS

Tekst hele krantenbericht "Gedenkplaat onthuld" in de Arnhemsche courant 7-5-1946:

"Zaterdagmorgen werd op het gemeentehuis te De Steeg een gedenkplaat onthuld ter nagedachtenis aan hen, die tijdens de Duitse bezetting het leven lieten. Op de gedenkplaat staan vermeld de vier mannen, die in gemeentedienst waren en die met hun leven betaald hebben aan de goede zaak der vrijheid. Het zijn: J.A. ter Haar, A.J. den Hartog, H.de Lange en W.G. van Zwet.

De burgemeester zeide: *Voor den politiemann Ter Haar was slechts zijn geweten richtsnoer voor zijn daden en toen hem de medewerking werd gevraagd om Joden op te pakken, was de maat vol en weigerde hij. Hij werd gevangengenomen en overgebracht naar een concentratiekamp. Hij had zijn straf al uitgezeten, de poort der vrijheid stond open, doch zijn gestel had al te zwaar geleden, een korte*

naren legden een krans bij de plaquette en vervolgens werd één minuut stilte in acht genomen. Waarschijnlijk is de plaquette in 1978, tijdens de ingebruikname van het nieuwe gemeentehuis, overgeplaatst.

Het gedeelte met de boog TER HERDENKING-hoort eigenlijk boven de plaquette, maar daar is geen ruimte genoeg?

ziekte, tijdens welke hij in een hospitaal te Erfurt was, maakte een eind aan dit mooie leven.

Den Hartog was onderwijzer bij het bijzonder onderwijs, vurig oranjeman en goed vaderlander. Toen de S.D. een der landelijke leiders van het illegaal verzet bij hem zocht en niet vond werd den Hartog gearresteerd en weggevoerd. Hij stierf in Dachau.

Van Zwet was leider van ons distributiekantoor, aldus de burgemeester. Hij begreep zijn zware taak en zonder aarzeling nam hij het groote risico en hielp honderden aan noodige distributiebescheiden. Hij werd verraden en stierf in een concentratiekamp.

De Lange was ambtenaar bij den distributiedienst. Hij heeft zich evenals zijn chef gegeven aan wat hij nodig achtte. Op deze plaats aldus spreker moge ik uit naam van het gemeentebestuur, uit naam van al het personeel, maar ook uit naam van de gansche burgerij uitspreken de bewondering, de hoogachting en den lof, die wij hebben voor deze sieraden van ons ambtenarenkorps.”

Monument bij het onderduikhol

In 2006 werd door de heer Tieme Beuving, een van de initiatiefnemers en makers van het onderduikhol, een zoektocht gemaakt naar de locatie. Na speurwerk kon de exacte locatie bepaald worden. De gravin van Middachten, gravin Zu Ortenburg van Aldenburg Bentinck, was bij deze zoektocht aanwezig. Zij wilde graag een gedenksteen bij de plaats van het onderduikhol.

Nadat het hol weer deels werd opgegraven maakte de gebroeders Kleijer het monument. Het is een van veldkeien gemetselde zuil. De ingemetselde steen met inscriptie luidt:

‘IN DIT BOSPERCEEL BEVOND ZICH
TUSSEN APRIL 1943 EN FEBRUARI 1944
EEN ONDERDUIKERSHOL
DOOR VERRAAD WERD DE JOODSE FAMILIE VAN
BAAREN GEVANGEN GENOMEN, WEGGEVOERD
EN IN AUSCHWITZ VERMOORD
DEZE STEEN GEDENKT ALLEN DIE HIER TIJDE-
LIJK IN NOOD VERBLEVEN EN HUN HELPERS DIE
HUN LEVEN WAAGDEN
HUN NAGEDACHTENIS ZIJ TOT ZEGEN
MIDDACHTEN, DECEMBER 2009’

De heer Joop Levie en mevrouw Geerlings-Bosman, hebben het monument onthuld. Juist op deze ochtend overleed Tieme Beuving, maar de ceremonie ging toch door. Het monument staat bij de plaats waar van april 1943 tot februari 1944 een hol in het bos was, waar mensen verborgen werden gehouden voor de Duitse bezetters.

Gedurende die gehele periode was de Joodse familie Van Baaren uit Dieren woonachtig in het hol.

Tieme Heuving bekommerde zich om het lot van de ‘jodenmeester’ Van Baaren, die zich met zijn gezin moest melden voor deportatie en geen onderduikplaats had kunnen vinden. Van Baaren was godsdienstleraar van de Dierense Sjoel. Beuving hielp het gezin door een geïmproviseerde schuilplaats in het bos te creëren. Vele mensen uit Dieren en Ellecom hielpen de onderduikers, met gevaar voor eigen leven. Niet alleen de familie Van Baaren verbleef er, ook de familie Levie uit Dieren vond er een tijdje onderdak, evenals enkele geallieerde piloten op doorreis naar Engeland, na te zijn neergeschoten.

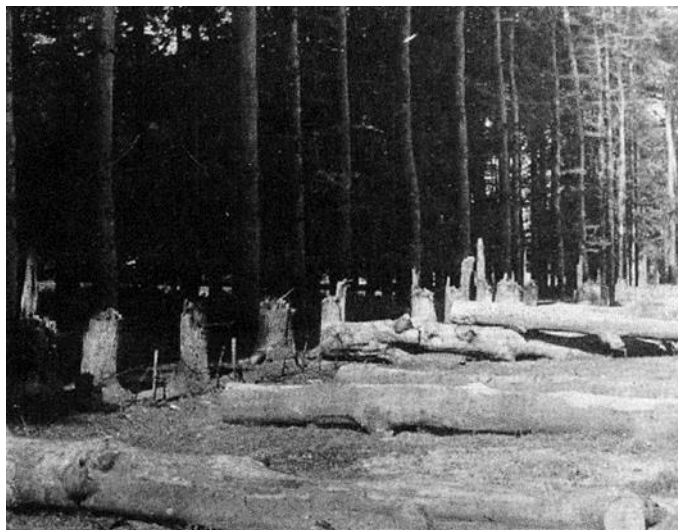
Eén van de helpers was het gezin Bosman. Hun dochter Diet Geerlings-Bosman werd er op uit gestuurd om water en boodschappen te brengen. Ze vertelt: “In de avond bracht ik samen met mijn zusje water en boodschappen naar de onderduikers. Koken konden ze zelf op een kachelletje als het donker was. Als ik weer wegging veegde van Baaren met een borstel mijn voetstappen weg.” Later voorzorg de heer Modderman de onderduikers van water.

Verraad zorgde er voor dat het onderduikhol werd ontdekt en de familie Van Baaren verdween via Kamp Westerbork naar Auschwitz, waar de ouders werden vergast en de kinderen later omkwamen. De familie Levie was niet meer aanwezig. Ze waren voor de verjaardag van grootvader Levie weer teruggehaald naar het onderduikadres, de familie Bosman. Diet Geerlings-Bosman is in 1926 in Ellecom geboren, in het huis op de hoek van de Kastanjelaan en de Straatweg. Ze heeft daar gewoond tot 1963. Haar moeder dreef er pension Benvenuto en haar vader had een kruidenierswinkel. Haar ouders kregen een Yad Vashem onderscheiding. In de oorlog hadden ze al op zolders Joodse onderduikers (familie Levie) toen het huis gevorderd werd door de Duitsers. Het Duitse Rode Kruis hield twee keer per dag spreekuur. Op het spreekuur van de arts kwamen ook NSB’ers. Behalve de onderduikers in huis hielp de familie Bosman ook de onderduikers in het hol. Vader Bosman zorgde voor het eten en ging elke dag op pad om wat bij elkaar te scharrelen. Er is een boek verschenen ‘Onderduikhol op het landgoed Middachten’.

De tekst en de foto’s zijn van C.H. Kleijer, de boswachter van Middachten.

Nieuw monument Middachter Allee

Begin april 1945 werden de bewoners van De Steeg opgeschrikt door zware ontploffingen. De Duitse bezetters waren begonnen 145 beuken van de binnenrij van de Middachterallee met trotyl te vellen. Ze wilden de opmars van de oprukkende Brits-Canadese eenheden zoveel mogelijk vertragen. De omgevallen bomen dwars over de weg, voorzien van boobytraps en omringt door mijnen, zouden de geallieerden in ieder geval ophouden. Ooggetuige Alex Muller was er als 19-jarige bij toen de eenheden van het 49 (West Riding) Infantry Division -Polar Bears- op maandag 16 april 1945 door De Steeg heen trokken om De Steeg te bevrijden. Hij stond met anderen te kijken tot ze een enorme knal hoorden. De explosie veroorzaakte een enorme grijze wolk. Pas dagen later werd bekend dat er twee Engelse soldaten waren omgekomen. Na een zoektocht bleek dat het Donald Chisholm, 32 jaar oud, en z'n maat William McLaren waren. Ze zijn omgekomen toen ze bezig waren de Middachter Allee weer vrij te maken. Ze liggen begraven op het Britse oorlogskerkhof te Uden.

*De laatste sporen van zinloze vernielzucht:
de restanten van de eens zo beroemde
Middachterallee
(foto Vreman, De Steeg)*

Monument

Er zijn plannen om op 16 april 2020 een nieuw monument te onthullen ter nagedachtenis aan deze twee Engelse mannen. Het is de bedoeling dat er afvaardigingen zullen zijn van de Britse Royal Engineers, de Nederlandse Genie en het Royal British Legion-Holland Branche. Er wordt via de Bergings- en Identificatie Dienst Koninklijke Landmacht (BIDKL) een poging gedaan om nabestaanden te vinden. Verwacht worden ook afgevaardigden van de gemeente Rheden, "het 4/5 mei Comité Rheden e.o.", de Ondernemersvereniging Rheden en andere betrokkenen. Waarschijnlijk zullen gerestaureerde militaire voertuigen naar de plaats van bestemming rijden.

Locatie monument

De locatie is in goed overleg met Graaf zu Ortenburg, rentmeester Fennema en bosbaas Kleijer gekozen in de noordhoek van de kruising die gevormd wordt door de Middachter Allee zelf en de verlengde oprijlaan van Middachten. Het monument zal aansluiten op het fietspad.

Middachter-Allee Canadese engineers

Hoe komt het monument eruit te zien

Het monument zal globaal bestaan uit een vierkant van circa 4 x 4 meter, bestaand uit klinkertjes waarmee de Middachter Allee in het verleden ook bestraat was. Dat vierkante vlak bolt op zoals het wegdek tijdens de fatale explosie ook opgebeld moet zijn. Centraal in het opbollende vlak ligt een vierkante betonplaat (als een soort lessenaar). In de vierkante betonplaat (2x2) is het internationale symbool voor "explosie/ explosieve stoffen" aangebracht. De betonplaat zal de namen van de twee gesneuvelde sappeurs bevatten met hun leeftijd, de naam van hun eenheid, het embleem van de Royal Engineers (zoals in '44 gevoerd) en de datum waarop het fatale ongeval zich voordeed.

Er staat een stuk van J.J. Kapteijn, zoektocht naar twee onbekende tommies, In A&H 202

De aanplant van nieuwe bomen op de Middachter Allee. De mannen zijn: Willem Dibbets, Berend Smalbrugge en Chris Beumer.

De Middachter Allee laat zich in de herfst van haar allermooiste kant zien – Foto: ©Louis Franje november 2011